

ประวัติและความเป็นมาของการธนาคารพาณิชย์ และระบบธนาคารพาณิชย์

ความหมายของการธนาคารพาณิชย์

ตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติมตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับการธนาคารพาณิชย์ไว้ว่า "การธนาคารพาณิชย์" หมายความว่า การประกอบธุรกิจประเภทรับฝากเงินที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถามหรือเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้ และใช้ประโยชน์จากเงินนั้น ในทางหนึ่งหรือหลายทาง เช่น (ก) ให้สินเชื่อ (ข) ซื้อขายตั๋วแลกเงินหรือตราสารเปลี่ยนมืออื่นใด (ค) ซื้อขายเงินบริวารต่างประเทศ และพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับนี้ยังได้ให้คำจำกัดความ "ธนาคารพาณิชย์" ไว้ว่าหมายถึงธนาคารที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์ และหมายความรวมถึงสาขาสงเคราะห์ของธนาคารต่างประเทศที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์ด้วย

กล่าวโดยทั่ว ๆ ไปแล้ว ธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ก็คือ การรับฝากเงินจากองค์การ บริษัท ห้างร้านและประชาชน โดยผู้ฝากจะถอนเงินที่ฝากนั้นคืนได้ตามกำหนดเวลาที่ตกลงกันไว้ หรือเมื่อเรียกร้อง และธนาคารก็นำเงินที่รับฝากไว้นั้นไปลงทุนหาผลประโยชน์ในรูปต่าง ๆ เช่น ให้อุยืมและซื้อหลักทรัพย์, ลงทุนในหลักทรัพย์รัฐบาล, ซื้อหุ้นหรือหุ้นของบริษัทย่าง ๆ, การโอนเงินในประเทศ ประกอบธุรกิจธนาคารพาณิชย์ในต่างประเทศ เช่น การเปิดเคอเตอร้อพเคอคิด การเรียกเก็บเงินตามตั๋วเงิน การโอนเงินต่างประเทศ การซื้อขายเงินตราต่างประเทศ รวมทั้ง การให้บริการแก่ลูกค้าในค่าน้อยอื่นเป็นประเพณีที่ธนาคารพาณิชย์พึงกระทำด้วย เช่น การค้ำประกันให้แก่ลูกค้า การให้เขาทุนรภัยเพื่อเก็บของมีค่า เป็นต้น

ประวัติและความเป็นมาของการธนาคารพาณิชย์

ต้นกำเนิดที่แท้จริงของการธนาคารพาณิชย์นั้นยังไม่สามารถค้นหาหลักฐานได้อย่างแน่ชัด แต่เท่าที่หลักฐานปรากฏอยู่ในประวัติศาสตร์ พบว่าไ้มีการฝากเงินเพื่อออมทรัพย์กันแล้วในประเทศเมดิโตนีย เมื่อ ๒,๐๐๐ ปี ก่อนคริสตกักรช มีการใช้ตราสารใน

รูปตัวสัญญาใช้เงินและตัวแลกเปลี่ยนเงินกันเมื่อประมาณ ๕๐๐ ปี ก่อนคริสตศักราช นอก
 เหนือจากนั้นยังพบว่าได้มีการให้กู้ยืมกัน โดยใช้อสังหาริมทรัพย์เป็นหลักประกัน เมื่อประ
 มาณ ๒๐๐ ปี ก่อนคริสตศักราช

สำหรับประเทศกรีกในยุคโบราณนั้น พบว่าได้มีการประกอบธุรกิจบางส่วนของ
 การธนาคารพาณิชย์ขึ้น เช่น เคียวกัน นั่นคือนักบวชกรีกได้มีการรับฝากเงินและทองจากประ
 ชาชนเพื่อเก็บรักษาไว้ในโบสถ์ซึ่งถือกันว่าเป็นที่ปลอดภัยเพราะเป็นสถานที่ทางศาสนา และ
 ในที่สุดก็ได้มีการให้กู้ยืมเงินและทองที่รับฝากไว้นั้นด้วย

การดำเนินงานหลาย ๆ ด้าน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการประกอบอาชีพการธนาคาร
 การพาณิชย์ ในปัจจุบันได้เจริญรุ่งเรืองขึ้นเป็นอย่างมากในยุคโรมันเรื่องอำนาจ มีการรับ
 ฝากเงินและโลหะมีค่า โดยจ่ายผลตอบแทนในรูปดอกเบี้ยให้ตามระยะเวลาของการรับฝาก
 มีการรับซื้อแลกตัวเงินที่เกิดขึ้นจากการค้าทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนถึง
 การออก Letters of Credit.

ศิลปอาชีพของการธนาคารพาณิชย์ดังกล่าวได้เสื่อมโทรมลงพร้อมกันกับเมื่ออา
 ณาจักรโรมันหมดอำนาจลง และได้เริ่มรุ่งเรืองขึ้นมาใหม่เมื่อยุค Renaissance (ซึ่งเป็น
 ยุคที่มีการฟื้นฟูทางด้านอักษรศาสตร์และศิลปวิทยากันในระหว่างศตวรรษที่ ๑๔ - ๑๖) ที่
 เมืองเวนิสและเมืองฟลอเรนซ์ ในประเทศอิตาลี ได้มีการจัดตั้งธนาคารกลางขึ้นในเวนิส
 เมื่อ ค.ศ. ๑๕๘๑ และได้เป็นแบบฉบับของการก่อตั้งธนาคารกลางขึ้นในแฮมสเตอร์กัมเมื่อปี
 ค.ศ. ๑๖๐๘ และใน Hamburg เมื่อ ค.ศ. ๑๖๑๘ จนกระทั่งในที่สุดก็ได้มีอิทธิพลไปถึงการ
 เริ่มเจริญเติบโตของการธนาคารในประเทศอังกฤษ¹

ประวัติและความเป็นมาของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย

ประเทศไทยได้เริ่มเปิดประตูการค้ากับต่างประเทศ โดยเฉพาะกับประเทศ
 ในยุโรปและสหรัฐอเมริกา ในสมัยรัชการที่ ๔ (หลังจากที่เปิดประตูการค้ากับประเทศในยุ
 โรปมาครั้งหนึ่งแล้ว เมื่อสิ้นรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ในสมัยกรุงศรีอยุธยา) ซึ่ง

1) Donald P. JACOBS, Loring C. Farwell and Edwin H. Neave Finan-
 cial Institutions 5th edition. Homewood, Illinois: Richard D.
 Irwin, P. 44.

มีผลทำให้การค้าระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศได้ขยายตัวอย่างกว้างขวาง ชาวต่างประเทศซึ่งเป็นชนชาติของประเทศที่มีอิทธิพลทางการค้าในภาคตะวันออกขณะนั้น (อาทิเช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส ฮอลันดา) ได้เข้ามาประกอบกิจการค้าในประเทศไทยมากขึ้น และได้มีการนำระบบการค้าแบบธนาคารเข้าสู่ประเทศไทยด้วย เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกในการค้า ในระยะแรกเริ่มนั้นก็ได้มีการตั้งให้พ่อค้าหรือบริษัทการค้าต่างประเทศเหล่านั้นเป็นตัวแทนดำเนินกิจการธนาคารบางประเภทขึ้น ตัวแทนเหล่านี้ประกอบธุรกิจส่วนใหญ่เกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ ต่อมาธนาคารฮ่องกงและเซี่ยงไฮ้ ได้รับอนุญาตให้เปิดดำเนินการธนาคารพาณิชย์ขึ้นเป็นแห่งแรกในประเทศไทย เมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๔๓๗ หลังจากนั้นธนาคารชาเตอร์ ก็ได้รับอนุญาตให้เปิดทำการเป็นแห่งที่ ๒ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๗ และธนาคารแห่งอินโดจีนได้รับอนุญาตให้เปิดดำเนินการเป็นแห่งที่ ๓ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๐²

สำหรับธนาคารพาณิชย์แห่งแรกของไทยนั้น ปรากฏว่าเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๐ พระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นมหิศรราชหฤทัย ซึ่งเสด็จกลับจากการ โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อทอดพระเนตรการค้าและการช่างในประเทศอังกฤษ และทางภาคพื้นยุโรป ทรงประสงค์ที่จะปรับปรุงการค้าและการเศรษฐกิจของประเทศไทยให้เจริญรุดหน้าทัดเทียมอารยประเทศบ้าง จึงทรงดำริจะจัดตั้งธนาคารของคนไทยขึ้นเมื่อวันที่ ๔ ตุลาคม ๒๔๔๑ แต่เพื่อให้คนไทยเกิดความนิยมในแบงค์ ซึ่งยังเป็นของใหม่จึงให้เรียกธนาคารที่ทรงจัดตั้งขึ้นว่า "บุคคลลัภย์" (Book Club) เป็นการชั่วคราวก่อน ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๔๔๔ ได้รับพระบรมราชานุญาตพิเศษ จากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้จดทะเบียนบุคคลลัภย์นี้เป็นบริษัท "แบงค์สยามกัมมาจลทุนจำกัด" โดยมีทุนเริ่มแรก ๓,๐๐๐ ทุน มูลค่าหุ้นละ ๑,๐๐๐ บาท ชำระเต็มมูลค่า และต่อมาเมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๔๔๒ ได้เปลี่ยนชื่อเป็น "ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด"³

หลังจากนั้นแล้วก็ยังมีทั้งธนาคารไทยและธนาคารต่างประเทศตั้งขึ้นดำเนินงาน

---

2. คร. เมธี กุลยจินดา ๒๕๑๗ การบริหารธนาคารพาณิชย์ พระนคร โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย ภาค ๑ หน้า ๘

รามคำแหง

3. คร. เมธี กุลยจินดา เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน

เพิ่มเป็นลำดับ จนกระทั่งเมื่อสิ้นปี พ.ศ.๒๕๒๐ ระบบธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยมีธนาคารดังนี้

ธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในประเทศไทย	๑๖	ธนาคาร
ธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในต่างประเทศ (เปิดดำเนินการในประเทศไทย)	๑๓	ธนาคาร
สาขาธนาคารไทย (ดำเนินการธุรกิจในประเทศไทย)	๑,๑๘๘	แห่ง
สาขาธนาคารไทย (เปิดดำเนินการธุรกิจในต่างประเทศ)	๑๓	แห่ง ⁴

ระบบการธนาคารพาณิชย์ (Banking System)

โดยทั่ว ๆ ไปแล้ว ระบบการธนาคารพาณิชย์แบ่งออกได้เป็น ๓ ระบบใหญ่ ๆ คือ

๑. ระบบการธนาคารเดี่ยวหรืออิสระ (Unit or Independent Banking System)
๒. ระบบการธนาคารสาขา (Branch Banking System)
๓. ระบบธนาคารกลุ่ม (Group Banking or Chain Banking)

ระบบการธนาคารเดี่ยวหรืออิสระ (Unit Banking System)

ระบบการธนาคารเดี่ยวนั้น คือระบบซึ่งธนาคารแต่ละแห่งจะเปิดสำนักงานขึ้นโดยเอกเทศ ไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของสำนักงานอื่น กล่าวคือเป็นระบบที่อำนวยความสะดวกในการเปิดดำเนินการธนาคารได้โดยอิสระ แต่จะมีกฎหมายห้ามหรือจำกัดเขตในการเปิดสาขา ระบบธนาคารเดี่ยวนี้เกิดขึ้นมาเพราะความต้องการที่จะให้คนในท้องถิ่นได้มีส่วนในการเป็นเจ้าของกิจการธนาคาร ความไม่ต้องการให้เงินทุนของธนาคารและเงินฝากที่หามาได้จากพ่อค้าและประชาชนไปหมุนเวียนอยู่ในท้องถิ่นอื่น แต่ต้องการให้เงินทุนเหล่านั้นใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ในท้องถิ่นนั้น

---

4. ธนาคารแห่งประเทศไทย รายงานเศรษฐกิจและการเงิน ๒๕๒๐ พระนคร ห้างหุ้นส่วนจำกัด ศิวพร ๒๕๒๐

ความเป็นมาของระบบธนาคาร เกี่ยว

ระบบธนาคารเดิวนั้น อาจกล่าวได้ว่ามีหลักฐานจากสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ ในปัจจุบันนี้มากกว่าหนึ่งในสามของสำนักงานธนาคารในสหรัฐฯ จะเป็นธนาคารเดี่ยวหรืออิสระ ซึ่งแต่ละธนาคารก็จะดำเนินธุรกิจของตนเองเป็นเอกเทศไม่ขึ้นตรงต่อกันเช่นธนาคารในระบบสาขา ซึ่งแตกต่างกันกับระบบธนาคารในประเทศอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด ตัวอย่างเช่น ในแคนาดาจะมีธนาคารเพียงเก้าแห่งเท่านั้น แต่ธนาคารเหล่านั้นมีสาขาในประเทศนับพันแห่ง รวมทั้งยังมีตัวแทนในต่างประเทศอีกด้วย เช่นเดียวกับประเทศอังกฤษซึ่งมีธนาคารที่เรียกกันว่า "ห้ายักษ์ใหญ่" (The Big Five) อยู่ ๕ แห่ง และจัดว่าเป็นธนาคารที่มีการดำเนินงานใหญ่โตกว่าธนาคารอื่น มีขอบข่ายสาขาอยู่ทั่วประเทศ แต่ในสหรัฐานั้น เมื่อสิ้นปี ค.ศ. ๑๙๖๕ สำนักงานธนาคาร ซึ่งเป็นธนาคารเดี่ยวหรืออิสระนั้นมีอยู่ถึง ๑๓,๓๖๖ ธนาคาร และอีก ๒๐,๒๘๘ สำนักงานนั้นเป็นธนาคารซึ่งดำเนินงานอยู่ในระบบธนาคารสาขา⁵ สำหรับสาเหตุที่ระบบธนาคารเดี่ยวเกิดขึ้นในสหรัฐานั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็น

เพราะ

๑. ระบบการเมืองของสหรัฐอเมริกา มีลักษณะเป็นการกระจายอำนาจมาตั้งแต่การก่อสร้างประเทศขึ้นมา รัฐบาลกลางของสหรัฐฯ เป็นแต่เพียงผู้ตัดสินแก้ไขปัญหาและดำเนินนโยบายที่สำคัญต่อประเทศชาติเท่านั้น การบริหารงานทั้งด้านการปกครองภายใน การออกกฎหมายบังคับใช้ภายในรัฐยังคงเป็นสิทธิของรัฐอยู่ ระบบการเมืองเช่นนี้เองจึงมีผลถึงกฎหมายในการควบคุมการธนาคารพาณิชย์ของสหรัฐอเมริกาด้วย แต่ละรัฐก็มีกฎหมายของตนเองในการพิจารณาการเปิดดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ การเปิดสาขาและการควบคุมด้านอื่น ๆ

๒. ในระยะที่สหรัฐฯ กำลังเริ่มก่อสร้างประเทศนั้น ได้มีการพัฒนาทั้งทางด้าน การเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมอย่างกว้างขวางในแต่ละรัฐ เครื่องมือที่สำคัญที่สุดอันหนึ่งในการพัฒนานี้ก็คือเงินทุน แต่ละรัฐก็จะพยายามพัฒนากันเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมของตนให้มากที่สุดเพื่อให้ได้ผลผลิตรวมของรัฐสูงสุด อันจะนำผลให้เกิดเงินตราจากการค้าระ

---

5. Donald P. Jacobs, Loring C. Farwell and Edwin H. Neave, Op. Cit., P.113

หว่างรัฐ เข้ารัฐของคนให้มากที่สุด ดังนั้นแต่ละรัฐจึงมักจะเกิดความกลัวกันว่าเงินทุนที่มีอยู่ภายในรัฐของตน อาจจะถูกโยกย้ายไปยังที่อื่นได้ หากมีการยินยอมให้สาขาของธนาคารจากรัฐอื่นมาเปิดดำเนินการภายในรัฐของตน ความรู้สึกดังกล่าวนี้จึงก่อให้เกิดกฎหมายที่ห้ามสาขาของธนาคารจากรัฐอื่น เข้ามาเปิดดำเนินการภายในรัฐของตน ซึ่งนับได้ว่าเป็นรากฐานที่สำคัญอันหนึ่งซึ่งก่อให้เกิดระบบธนาคารแบบอิสระขึ้นในสหรัฐ

๓. ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของสหรัฐฯ ในระยะแรก ๆ ของการวางรากฐานของระบบการธนาคารพาณิชย์ในสหรัฐนั้น ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของสหรัฐฯ ซึ่งมีพื้นที่ใหญ่โตและกว้างขวางนั้น ไม่สะดวกเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานของระบบธนาคารสาขา ทั้งนี้เพราะการดำเนินงานของสาขาของธนาคารพาณิชย์นั้น จะต้องมีการควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดจากสำนักงานใหญ่ และจำเป็นต้องมีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันอย่างมากมายระหว่างสาขา กับสำนักงานใหญ่ ซึ่งก็มีอุปสรรคที่สำคัญคือการคมนาคมที่ทำได้ล่าช้าและลำบาก ระหว่างรัฐต่อรัฐ

ระบบธนาคารสาขา (Branch Banking System)

ระบบการธนาคารสาขา คือระบบการธนาคารซึ่งธนาคารหนึ่งดำเนินงานโดยคณะกรรมการบริษัทเพียงชุดเดียวกัน มีกลุ่มของผู้ถือหุ้นกลุ่มเดียวกัน และมียอดรวมของสินทรัพย์ หนี้สินและทุนอันหนึ่งอันเดียวกัน จะเปิดสำนักงานขึ้นดำเนินการธนาคารพาณิชย์เพียงบางประเภทหรือเกือบทุกประเภท ขึ้นในท้องถิ่นต่าง ๆ สำนักงานของธนาคารเหล่านั้น จะถูกเรียกกันว่า "สาขา" ซึ่งจะอยู่ภายใต้การควบคุมและดูแลของผู้จัดการสาขา โดยที่ผู้จัดการสาขาจะเป็นพนักงานของธนาคารนั้น และจะเป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินงานของสาขาให้เป็นไปตาม กฎ ระเบียบและข้อบังคับของธนาคาร ซึ่งมาจากคณะกรรมการธนาคารและผู้บริหารในระดับสูงของธนาคาร

สำนักงานของธนาคารในระบบธนาคารสาขานั้น จะมีสำนักงานหนึ่งซึ่งตั้งอยู่ ณ เมืองหลวงหรือเมืองสำคัญของประเทศ และจะเป็นศูนย์กลางที่สำคัญที่สุดในการควบคุมดูแลสาขา สำนักงานดังกล่าวนี้ จะเรียกกันว่า "สำนักงานใหญ่" และโดยทั่วไปแล้วจะมีบริการทุกประเภทของธนาคารพาณิชย์อย่างสมบูรณ์

สาขาของธนาคารพาณิชย์นั้น อาจจะให้บริการทางด้านธนาคารพาณิชย์เกือบทุก

ประเภท หรืออาจจะให้บริการเพียงไม่กี่ประเภทก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานที่ตั้งของสาขาเป็นสำคัญ หากเป็นสาขาที่อยู่ในชุมชนที่มีความเจริญ ประเภทของบริการ ธนาคารพาณิชย์ที่จะให้แกลูกค้าและประชาชนก็จะมีมาก ในทางตรงกันข้ามหากสาขานั้นตั้งอยู่ในท้องถิ่นที่มีความเจริญน้อย ประเภทของบริการก็จะมีน้อยตามลงไปด้วย

สำหรับระบบธนาคารสาขานั้น อังกฤษเป็นผู้นำที่สำคัญ ประเทศไทยเราซึ่งแต่เดิมมาได้รับอิทธิพลในด้านการค้าและการเงินจากอังกฤษเป็นอย่างมากก็มีระบบธนาคารในรูปแบบสาขาเช่นเดียวกัน⁶

ข้อดีและข้อเสียของระบบธนาคารสาขาเมื่อเปรียบเทียบกับระบบธนาคารเดี่ยว

ข้อดีของระบบธนาคารสาขาเมื่อเปรียบเทียบกับระบบธนาคารเดี่ยว

๑. ระบบธนาคารสาขาสสามารถลดการระการเสี่ยง (Diversification of Risk) ของธนาคารพาณิชย์ในการให้กู้ยืมแก่พ่อค้าประชาชนลงได้มากกว่าระบบธนาคารเดี่ยว กล่าวคือ การให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์ในระบบธนาคารสาขานั้น สามารถพิจารณาในด้านคุณภาพของสินเชื่อได้มากกว่าระบบธนาคารเดี่ยว ซึ่งเป็นเพราะผู้กู้ยืมจะมีมากมาย ทั้งรายใหญ่และรายเล็ก การพิจารณาเพื่หาผู้กู้ยืมที่เหมาะสม และไม่เป็นการเสี่ยงต่อธนาคารพาณิชย์จึงทำได้ดีกว่าระบบธนาคารเดี่ยว ซึ่งมีลูกค้าที่จะมากู้ยืมได้จำกัดกว่าระบบธนาคารสาขา ทั้งนี้เพราะอยู่ในชุมชนที่จำกัด และไม่สามารถเปิดสาขาเพื่อลดการระการเสี่ยงลงได้

๒. ระบบธนาคารสาขาสสามารถช่วยให้มีการโยกย้ายเงินทุนได้สะดวกและรวดเร็วกว่าระบบธนาคารเดี่ยว ความสะดวกและรวดเร็วนี้จะมีประโยชน์อย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำขึ้นในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งโดยเฉพาะ ธนาคารเดี่ยวจะประสบปัญหาในการดำเนินธุรกิจมากกว่าระบบธนาคารสาขา ตัวอย่างเช่น สมมุติให้ประเทศไทยใช้ระบบธนาคารเดี่ยว ธนาคารแห่งหนึ่งเกิด จำกัด เป็นธนาคารเดี่ยวซึ่งเปิดดำเนินการอยู่ในจังหวัดภูเก็ต มีลูกค้าค้ำเงินฝากกับประชาชนทั่วไป แต่มีลูกค้าค้ำสินเชื่อ

6. ประยูร จินดาประคิษฐ์ การธนาคารพาณิชย์ การดำเนินงานและการบัญชี
พิมพ์ครั้งที่ ๒. พระนคร โรงพิมพ์อักษรสมัย, ๒๕๑๔ หน้า ๓๓

เฉพาะบริษัทเหมืองแร่ที่บุกเท่านั้น หากทรัพยากรแร่ที่บุกของจังหวัดภูเก็ตหมดลง บริษัทเหมืองแร่เหล่านั้นก็จำเป็นต้องปิดดำเนินการไปโดยปริยาย ธนาคารแห่งภูเก็ตก็จะสูญเสียลูกค้าคนสินเชื่อลงไป ทำให้ไม่มีรายได้เลี้ยงตัวเอง ต้องประสบกับปัญหาขาดทุนและอาจต้องปิดดำเนินการก็ได้ ตรงกันข้ามหากธนาคารแห่งภูเก็ตอยู่ในระบบธนาคารสาขา ก็จะสามารถโยกย้ายเงินทุนของตนไปยังสาขาอื่นได้ เพื่อนำไปปล่อยสินเชื่อที่อื่น อันจะช่วยชดเชยกับรายได้ที่ธนาคารต้องขาดไปได้

๓. ระบบธนาคารสาขาจะช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ลงได้มาก จะช่วยให้มีระบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพและจะสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายลงทุนในสินทรัพย์ประจำลงได้มาก ทั้งนี้เพราะค่าใช้จ่ายดำเนินงานของธนาคารจะถูกเฉลี่ยไปให้กับสาขาได้ทั่วกัน เช่นค่าโฆษณา สาขาทุกสาขาของธนาคารต่างก็จะได้รับประโยชน์ด้วย สามารถจ้างนักบริหารที่มีประสิทธิภาพได้ด้วยเงินเดือนสูง ๆ ทั้งนี้เพราะค่าใช้จ่ายดำเนินงานเหล่านี้ ต่างก็ก่อให้เกิดประโยชน์แก่สาขาทุกสาขาคู่กัน การจัดซื้อเครื่องมือเครื่องใช้ก็จะทำได้ถูก เพราะจัดซื้อทีละมาก ๆ

ข้อเสียของระบบธนาคารสาขา เมื่อเปรียบเทียบกับระบบธนาคารเดี่ยว

๑. ธนาคารพาณิชย์ที่อยู่ในระบบธนาคารสาขาธนาคารใดก็ตามที่มีสาขามาก ก็ย่อมจะใหญ่โตมีเงินทุนมาก และได้เปรียบคู่แข่งที่เป็นธนาคารพาณิชย์เล็ก ๆ ได้มาก เมื่อเป็นเช่นนี้อาจในการผูกขาดทางการเงินจึงอาจจะตกอยู่ในมือของธนาคารพาณิชย์เหล่านี้ อันจะทำให้เกิดผลเสียต่อเศรษฐกิจของประเทศได้

๒. การพิจารณาอนุมัติสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ที่อยู่ในระบบธนาคารสาขา อาจจะพิจารณากันโดยมิได้คำนึงถึงความต้องการ สภาพแวดล้อม ตลอดจนปัจจัยอื่น ๆ ที่จำเป็นในท้องถิ่นที่สาขาบางแห่งของตนตั้งอยู่ ทั้งนี้เพราะทางสำนักงานใหญ่ต้องการกำหนดนโยบายเพื่อให้เป็นมาตรฐานของธนาคาร และเพื่อประโยชน์ในการควบคุมและบริหารงานด้านสินเชื่อของธนาคารให้เป็นแนวทางเดียวกัน การกำหนดนโยบายในการบริหารงานด้านสินเชื่อของธนาคาร เช่นนี้ อาจเป็นผลเสียต่อธนาคารเองและต่อเศรษฐกิจของประเทศด้วย ทั้งนี้เพราะความสำเร็จในระยะยาวของธนาคาร ไม่ว่าธนาคารนั้นจะอยู่ในระบบธนาคารสาขาหรือธนาคารเดี่ยวก็ตาม จะขึ้นอยู่กับความเจริญก้าวหน้าของท้องถิ่นในทางเศรษฐกิจ

ค้ำย หากธนาคารเข้าไปมีส่วนช่วยส่งเสริม ภาวะเศรษฐกิจของท้องถิ่นนั้นก็จะเจริญก้าวหน้า และมีผลดีต่อธนาคารเอง แต่หากไม่เข้าไปมีส่วนช่วยภาวะเศรษฐกิจของท้องถิ่นนั้นก็อาจจะตกต่ำและกระทบกระเทือนต่อการดำเนินงานของธนาคารในที่สุด

๓. ระบบธนาคารสาขานั้น ต้องการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งธนาคารที่มีการดำเนินงานใหญ่โตและมีสาขามาก หากมีการบริหารงานที่ไร้ประสิทธิภาพก็จะก่อให้เกิดผลเสียต่อธนาคารเอง และระบบเศรษฐกิจโดยส่วนรวมของประเทศได้

ระบบการธนาคารพาณิชย์ในแบบกลุ่ม (Group Banking and Chain Banking)

- Group Banking คือระบบธนาคารที่มีบริษัทแม่ (Holding Companies) สามารถควบคุมธนาคารพาณิชย์ได้มากกว่า ๒ แห่งในเวลาเดียวกัน โดยการถือหุ้นในธนาคารพาณิชย์เหล่านั้นในสัดส่วนที่มากพอที่จะควบคุมการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์เหล่านั้นได้⁷ ธนาคารพาณิชย์ที่ถูกควบคุมนั้นอาจเป็นธนาคารเดี่ยวหรือธนาคารสาขาก็ได้ และในทำนองเดียวกัน Holding Company ก็อาจเป็นธนาคารพาณิชย์เองก็ได้ (หากกฎหมายอนุญาต)

- Chain Banking เป็นระบบธนาคารพาณิชย์แบบหนึ่งซึ่งคล้ายคลึงกับ Group Banking มาก แตกต่างกันตรงที่ว่า Chain Banking นั้นจะเป็นระบบธนาคารที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่ง สามารถควบคุมธนาคารพาณิชย์ได้มากกว่า ๒ แห่งขึ้นไปในเวลาเดียวกัน⁸

สำหรับประวัติความเป็นมาของ Group Banking และ Chain Banking นั้น อาจกล่าวได้ว่า เกิดขึ้นเพราะความพยายามที่จะต้องการลดการแข่งขันกันระหว่างธนาคารด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสหรัฐอเมริกา ระบบ Group Banking และ Chain Banking เกิดขึ้นในรัฐที่ห้ามมีการเปิดสาขาของธนาคารจากรัฐอื่น ๆ จึงได้มีการเสียดงกฎหมายด้วยวิธีการที่จะควบคุมอำนาจในการบริหารของธนาคารพาณิชย์ในรัฐเหล่านั้น ด้วยการพยายาม

7. Donald P. Jacobs, Loring C. Farwell and Edwin H. Neave, op - cit.

P. 120

8. ibid p. 121

เข้าไปมีส่วนเป็นผู้ถือหุ้นให้ได้สัดส่วนที่มากพอที่จะควบคุมการบริหารได้ ทั้งนี้เพื่อที่จะเลียนแบบให้เหมือนกับระบบธนาคารสาขาซึ่งมีข้อได้เปรียบมากกว่าระบบธนาคารเดี่ยว เช่นการลดภาระการเสี่ยงในการให้กู้ยืมลง ลดภาระค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานเหล่านี้ เป็นต้น อย่างไรก็ตามระบบการธนาคารแบบนี้ได้ถูกควบคุมจากรัฐบาลสหรัฐฯ มากขึ้นเรื่อยมานับตั้งแต่ปี ค.ศ.๑๙๓๐ จนกระทั่งถึงปี ค.ศ.๑๙๖๖ ทั้งนี้เพราะเกรงว่าจะก่อให้เกิดอำนาจในทางผูกขาดทางการเงินขึ้นนั่นเอง

005083